

K NOVACI DLE NOZ A JEDNOMU (ZDÁNLIVÉMU) ROZPORU

3. 9. 2013 / František Čech / JŠK, advokátní kancelář, s.r.o.

Úprava změn v závazkových právních vztazích je obsažena v části čtvrté, hlavě I, dílu 6 a pododdílu 2 NOZ. Tradičně rozlišujeme mezi privativní a kumulativní novací, kdy v prvním případě dochází k zániku původního závazku a jeho nahrazení novým (proto byla tato forma novace v SOZ upravena jako forma zániku závazku v § 570), zatímco v druhém případě vedle sebe původní i nový závazek obstojí. Vedle těchto tradičních institutů však existují ještě změny závazků, které nezpůsobují jejich zánik a nahrazení novými závazky, ale které dosavadní závazek pouze v méně významných či zevrubnějších aspektech modifikují. Tyto změny byly za časů OZO dokonce výslovně upraveny zákonem. Ve vztahu k SOZ se jim věnovala pouze teorie. Odlišování marginálních změn od novace má navýsost praktické dopady a umožňuje vysvětlit i vztah mezi § 564 a § 1906 NOZ, které jsou někdy pro jejich zdánlivý rozpor považovány za chybu autorů.

Privativní novaci upravuje § 1902 NOZ tak, že „dohodou o změně obsahu závazku se dosavadní závazek ruší a nahrazuje se novým závazkem“. Kumulativní novace je poté obsažena ve větě druhé § 1902 NOZ, podle které „Může-li však dosavadní závazek vedle nového závazku obstat, má se za to, že nebyl zrušen“.

Jak jsem uvedl, kromě privativní novace a kumulativní novace je potřeba rozlišovat ještě změny závazků, které nebudou vůbec novací, a které tak budou podřízeny § 1901 NOZ. To z toho důvodu, že takovéto marginální změny nebudou mít za následek nahrazení původního závazku novým, a ten tak zůstane v jeho ostatních částech nezměněn. Například změnou místa plnění nedochází k zániku původního závazku a jeho nahrazení novým (privativní novace) ani nevzniká závazek nový, který by existoval vedle původního (kumulativní novace). Toto rozlišení je důležité například v tom ohledu, že obsah takto změněného závazku bude vyplývat i z původní právní skutečnosti, namísto aby vyplýval z dispozitivních ustanovení zákona. Změnou místa plnění tedy automaticky nedojde ke změně splatnosti v souladu s dispozitivní úpravou, pokud je splatnost v původní smlouvě nějakým způsobem upravena. Původní závazek totiž nadále existuje a není nahrazen závazkem novým, ani k němu nový závazek nepřistupuje.

Odlišení marginálních změn od novace obsahoval § 1379 OZO. Podle tohoto paragrafu „zevrubnější ustanovení, kde, kdy a jak má být splněn závazek, který tu již jest, a jiná vedlejší ustanovení, jimiž se nic nemění co do hlavního předmětu nebo právního důvodu, nelze právě tak považovati za smlouvu o obnově, jako nové vyhotovení dlužního úpisu nebo jiné sem náležející listiny.“ V uvedených případech se tedy nejednalo o novaci a původní závazek se tak nenahrazoval novým, ale pouze se měnily jeho zevrubnější ustanovení. K „hlavnímu předmětu“ Sedláček uvádí (I), že hlavní předmět není „nic jiného než hlavní závazek, a vedlejší ustanovení je determinací tohoto závazku.“

Odlišení hlavního závazku a zevrubnějších ustanovení SOZ už neobsahuje. Škárová však v komentáři (II) k § 570 SOZ uvádí, že „dohoda, která se týká jen splatnosti dluhu, místa plnění nebo nějakých dodatečných ujednání k původnímu závazku, sice může změnit obsah závazku, ale nešlo by o privativní novaci, pokud nebyl zrušen alespoň z části původní závazek a nahrazen závazkem novým.“ I současná teorie tedy od novace odlišuje změny v zevrubnějších či dodatečných ujednáních, které nemají za následek zánik závazku a jeho nahrazení novým (privativní novace) ani vznik nového závazku vedle závazku původního (kumulativní novace).

Při posuzování privativní novace mohou vyvstat problémy zejména v souvislosti s porušením povinností, které byly předmětem novace. Například povinnost plnit k určitému datu zajištěná smluvní pokutou bude novací po jejím porušení změněna tak, že se posouvá splatnost porušené povinnosti a další ujednání přitom zůstávají nezměněna. Pak je nepochybné, že povinnost plnit k novému datu splatnosti zůstává rovněž zajištěna smluvní pokutou (III), otázka však je, zda se novace dotkla i závazku hradit dosud „naběhlou“ smluvní pokutu (IV). Domnívám se, že interpretací novace bychom při absenci výslovného ujednání, že dosavadní smluvní pokuta má být uhrazena, spíše došli k závěru, že povinnost uhradit „naběhlou“ smluvní pokutu zanikla. Každopádně se jedná o otázku, která je ve smluvní dispozici stran, a je tedy třeba vždy pečlivě interpretovat jejich novační vůli.

Odlišování novace a marginálních změn závazku umožňuje také dobře vyřešit zdánlivý rozpor mezi § 1906 NOZ a § 564 NOZ. Ustanovení § 564 NOZ (věta za středníkem) říká, že „vyžaduje-li tuto formu jen ujednání stran, lze obsah právního jednání změnit i v jiné formě, pokud to ujednání stran nevylučuje“. Například písemnou smlouvu (V) lze tedy měnit i ústně, ledaže to strany svým ujednáním vyloučí. Naopak § 1906 však stanoví, že „ujednání o novaci nebo narovnání vyžaduje písemnou formu, byl-li i původní závazek zřízen v písemné formě, nebo činí-li se o právu již promlčeném“. Toto ustanovení tedy v případě novace vyžaduje zachovat písemnou formu i tehdy, kdy požadavek na formu původního závazku nevyplývá ze zákona, a kdy ani nebyla obligatorní písemná forma změn závazku sjednána.

Tento zdánlivý rozpor lze vyřešit tak, že § 564 aplikujeme pouze na ty změny, které nemají charakter novace, a které se tedy řídí §

1901 (jenž v zákoně jako novace pojmenován není). Například ujednání o pouhém místě plnění tak bude možné změnit i ústně, přestože původní smlouva byla uzavřena písemně (avšak pouze v případě, že si strany povinnou písemnost změn nesjednaly). Při kumulativní či privativní novaci pak bude namíste zachovávat písemnou formu i v případě, kdy si strany takovýto požadavek nesjednaly (VI).

1. Rouček, F., Sedláček J., Komentář k Československému obecnému zákoníku občanskému a občanské právo platné na Slovensku a v Podkarpatské Rusi, komentář k § 1379, str. 86.
2. Švestka, J., Spáčil, J., Škárová, M., Hulmák, M. a kol. Občanský zákoník II. § 460-880. Komentář. 1. Vydání. Praha : C.H.Beck, 2008, str. 1512.
3. K tomuto závěru lze dojít aplikací § 1907 NOZ *per analogiam*, kdy by se nejen zajištění ale i utvrzení práv mělo vztahovat i na práva vzniklá novací.
4. Obdobný případ posuzoval Nejvyšší soud v rozhodnutí ze dne 22. 10. 2002, sp. zn. 33 Odo 566/2001. Na tento rozsudek upozorňuje i Jiří Handlar ve své monografii Zánik závazků dohodou v občanském a obchodním právu (Handlar, J. Zánik závazků dohodou v občanském a obchodním právu. 1. Vydání. Praha : C.H.Beck, 2010, str.15)
5. Pokud podmínka písemnosti není stanovena zákonem.
6. Za upozornění na tento zdánlivý rozpor a na jeho řešení děkuji panu Robertu Pelikánovi.

Autor: František Čech

Zatím žádné diskuzní příspěvky